

UNIVERZITA KARLOVA PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE

Téma práce : Nepřímé pachatel'stvo

Autor : Patricia Repáňová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Oponent: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Rozsah práce: 65 stran

Datum odevzdání práce: 7.9. 2019

1. Charakteristika tématu:

Nepřímé pachatelství patří ke klasickým tématům středoevropské trestněprávní nauky. Jde o jeden z neuralgických bodů v konstrukci trestní odpovědnosti, který v zásadě spadá do problematiky trestné součinnosti více osob. Fenomén je zajímavý z hlediska všech pojmových znaků trestného činu, obecných i typových. Trestní zákoník stanoví, že pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná (tzv. živého nástroje), a to z důvodů v zákoně uvedených: např. pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že tato osoba jednala za tzv. okolností vylučujících protiprávnost atd. Vzhledem k množství všeobecně vymezených znaků a okolností, které je třeba podrobit výkladu, představuje tento institut ideální látku pro studenty se zájmem o ryzí trestněprávní exegetiku. Zpracování tématu na odpovídající úrovni je ovšem mimořádně náročné, a to již vzhledem k nutnosti zvládnout množství starších teoretických prací. Diplomantka Repáňová se navíc vydala obtížnější cestou, kdy do svého výkladu zahrнула i komparaci s americkým právem.

2. Hodnocení po formální a obsahové stránce:

V úvodní části práce autorka podává velmi zasvěcený právně historický výklad. Sleduje původ a vývoj koncepce nepřímého pachatelství v českém trestním právu. Osnovou jsou jí sice období účinnosti jednotlivých trestních kodexů (počínaje trestním zákonem z roku 1852), ale současně vždy sleduje proměny názorů na postih případů odpovídajících nepřímému pachatelství v příslušném období. Tato část práce proto není obvyklou úvodní kompilací z příruček právní historie, ale dosti vyspělou syntézou z textů klasiků trestněprávní vědy (Miloty, Kallaba, Miřičky, Solnaře, Prušáka, Vybírala a dalších), z nichž většina se k problému nepřímého pachatelství ve svém díle vyjádřila. Připomenutí jsou i méně známí autoři. Další těžiště výkladu pak spočívá v diskusi od 90. let, která vyvrcholila úpravou nepřímého pachatelství v platném trestním zákoníku. Na tento výklad pak navazuje podrobná analýza současné koncepce nepřímého pachatelství, kterou diplomantka doplňuje i kriminologickými poznatky.

Práce není čistě popisná, autorka se nespokojí s pouhým opakováním svých pramenů. Sama zaujímá stanovisko k současné právní úpravě. Shoduje se s těmi autory, kteří nejsou spokojeni s konstrukcí v § 22 odst. 2 TZ, založenou na taxativním výčtu důvodů

neodpovědnosti živého nástroje. Autorka zdůrazňuje, že takto formulovaný výčet nemůže postihnout pro futuro všechny relevantní možnosti a navrhuje zavedení všeobecné klauzule doplněné demonstrativním výčtem. Na podporu svého stanoviska uvádí řadu reálných i hypotetických příkladů. Touto metodou pokračuje i v další části textu, a to i za cenu určité kasuističnosti. Lze říci, že její rozbor jednotlivých znaků nepřímého pachatelství a důvodů nedostatku trestní odpovědnosti živého nástroje má až komentářový charakter sbírky nejzajímavějších judikátů z posledních desetiletí. Autorce je třeba přiznat šťastnou ruku při jejich výběru i schopnost jejich propojení v souvislý odborný výklad.

Nesporným přínosem je i srovnávací část práce, kde se autorka zabývá řešením případů nepřímého pachatelství v americkém právu. Je patrné, že jde o úkol obtížný, již pro samu povahu amerického trestního práva jako spojení principů Modelového trestního zákoníku (Model Penal Code), zvykového práva a soudních precedentů. Autorka se podrobně zabývá jednotlivými „excuses“- obranami či ospravedlňujícími důvody, které porovnává s obdobnými instituty v českém právu. Správně se zaměřuje na detaily pro našeho odborného čtenáře zajímavé svojí odlišností (např. pokud jde o požadavek proporcionality u jednání pod nátlakem, resp. v krajní nouzi). Z jejího výkladu je dobře patrné prolínání hmotněprávních a procesních institutů v anglosaských zemích, jak je přiblíženo na policejní provokaci (entrapment) v USA. I nad rámec tématu diplomové práce je přínosný rozbor tzv. zástupné odpovědnosti (vicarious liability). I v této části textu, opřené o poznatky z amerických učebnic, autorka nevynechá možnost objasnit jednotlivé trestněprávní jevy na konkrétních případech, zde zpravidla rozsudcích Nejvyššího soudu USA. Pro úplnost lze připomenout, že autorka pro své závěry hledá inspiraci i v kontinentálních úpravách, zejména v německém učení o „pachateli za pachatelem“.

Hlavní přednost práce spatřuji v metodě autorky, která se snaží důkladně popsat nejen všechny znaky a rozmanité konstelace nepřímého pachatelství, ale také zmapovat odbornou diskusi, která ke zkoumanému institutu a jeho dílčím aspektům v právní nauce probíhala. Autorka důsledně konfrontuje jednotlivé názory, vyjádřené v odborných publikacích a soudních rozhodnutích během mnoha desetiletí. Teoretická stanoviska jsou zpravidla obratem ilustrována konkrétními příklady z aplikační praxe; jindy je konkrétní causa naopak východiskem k zobecnění nebo k vymezení protichůdných stanovisek. Autorka si počíná obratně, pokud jde o zestručnění skutkového děje, popsaného v jednotlivých rozsudcích (českých i amerických). Rozsah bibliografie budí s přihlédnutím ke složitosti látky respekt čtenáře. Podobně hodná chvála je i snaha autorky proniknout do amerického pojmosloví. Tato srovnávací část textu obsahuje četné informace a postřehy, které českého odborného čtenáře mohou překvapit.

Naznačené klady předložené práce myslím dostatečně vyvažují nedostatky, zaviněné dle mého názoru zejména časovým tlakem, pod nímž se diplomantka nacházela před návratem do USA, kde pokračuje ve ve studiu. Tyto nedostatky jsou spíše formální a stylistické, kdy autorka občas zaměňuje odborný a lehčí žurnalistický styl (užívání expresivních obrátů, různých zábavných rčení, metafor a přirovnání). Práce by byla mnohem lepší, pokud by autorka mohla text nechat déle „odležet“ a poté jej důkladně revidovat a snad i místy zkrátit. Týká se to hlavně závěrečných částí práce, kde by si komparativní úvahy zasloužily podrobnější shrnutí a zobecnění. I přes tyto slabiny považuji práci za nadprůměrnou, a to zejména její první dvě třetiny, které autorka zpracovala s neobyčejnou důkladností.

3. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:

Navrhuji, aby kandidátka při ústní obhajobě provedla stručnou analýzu trestní věci projednávané Nejvyšším soudem ČR pod sp. zn. 8 Tdo 716/2015. Šlo o případ dvou chlapců, čtrnáctiletého a patnáctiletého, kteří se rozhodli usmrtit jiného spolužáka, který je oba

šikanoval. Případně může autorka přiblížit i věc 8 Tdo 797/2010 (navedení družky, aby uplatnila pojistnou událost v rozporu se skutečností, kdy družka jednala v omylu).

4. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě.

5. Navržený klasifikační stupeň: 1 (výborně)

V Praze dne 15. září 2019

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

vedoucí diplomové práce